

את לנפץ מגדל השן

**בשעות הערב באולמות האוניברסיטאות מתפקדים תלמידי
תואר ראשון בתור המרצים, ואילו התלמידים הם מטופלי רווחה;
התוכנית, פרי מחשבתה של ד"ר עדי קול,
מאיימת לשבור מוסכמות ולהדגים לכולנו איך
כל אחד יכול ללמוד כל דבר**

אלישיב רייכנר | צילום: יובל יוסף

שלי בשפה מקצועית. כשאתה מפגין ידע ומשתמש בו לא מזלזלים בך, וזה הדבר הכי חשוב בעולם. אני גרה באזור שיש בו הרבה סטודנטים, וכולם גאים בי כשאני יוצאת בערב ללמוד. אני בת 56 ומתלהבת מהלימודים כמו ילדה בכיתה ט'". ברנס היא תושבת שכונה ד' בעיר, וגם היא לומדת כבר שנה שנייה בתוכנית. "אחרי שלמדתי פסיכולוגיה הבנתי כל מיני דברים, אבל הדבר הכי טוב כאן הוא שנותנים לי הרגשה טובה שאני עושה משהו בחיים, שאני שווה". מירל מגיעה משכונת נווהזאב בעיר, היא מפקחת על עובדי ניקיון במרכז לבריאות הנפש בבאר-שבע, וחולמת לפתוח פעם חנות בגדים. "אני מאוד אוהבת ללמוד, וגם כשאני חולה אני מגיעה לכאן כדי ללמוד עוד משהו".

בינתיים בכניין ממול יושבים עשרות בני נוער, רובם נוער בסיכון, ושומעים מסטודנטים בשנה ראשונה הרצאות במנהל עסקים. קסם ונופר, שתי נערות תיכון בנות 16, מספרות לי בהפסקה שהאמהות שלהן לומדות במסגרת של המבוגרים כבר שנה שנייה ועכשיו גם הן הצטרפו לתוכנית של הנוער. "בזכות הלימודים האלו", אומרת נופר, "אם אפתח פעם עסק, אני אדע איך להרוויח ולהתקדם".

מאחורי הפרויקט הייחודי עומדת אישה צעירה אחת שהפכה את הנגשת האקדמיה למפעל חיים. ד"ר עדי קול (35) התליאביבית, היא ההוגה, היוזמת,

השעה היא שבע בערב באחד הערכים הקרים של החורף הזה, המקום הוא אוניברסיטת בן-גוריון בבאר-שבע. כמעט ואין סטודנטים בקמפוס בשעה מאוחרת כזו, אבל אז מגיחות לחנייה שבתוך האוניברסיטה הסעות מכל רחבי באר-שבע, מאופקים, משררות, מנתיבות וממושב נבטים, ופולטות במהירות עשרות נשים וגברים אל תוך הבניינים האפורים. מרביתם הופנו למקום על ידי רשויות הרווחה; יש ביניהם גם לא מעט נשים נפגעות אלימות, אסירים משוחררים בשיקום ונוער מנותק. כולם מגיעים פעם בשבוע לאוניברסיטה כדי לשמוע הרצאות מסטודנטים מן המניין, ולרכוש ידע חיוני ושימושי בתחומים שונים במסגרת תוכנית שנקראת 'אוניברסיטה בעם'.

ז'קלין, תושבת שכונה א' בעיר, משתתפת כבר שנה שנייה בתוכנית אליה הופנתה על ידי מרכז לאלומות המשפחה. בשנה שעברה היא למדה פסיכולוגיה וסיימה כתלמידה מצטיינת, והשנה היא לומדת רפואה. "הדבר המשמעותי ביותר שקיבלתי כאן הוא ביטחון עצמי. תמיד אהבתי ללמוד, וכשסגרתי אותי בבית זה פשוט חנק אותי. עכשיו אני בולעת את החומר, ואחרי כל שיעור אני לא מפסיקה לדקלם את מה ששמעתי. שיעורי הפסיכולוגיה מהשנה שעברה תרמו מאוד לקשר שלי עם הילדים והנכדים, ואפילו דיברתי פעם אחת עם הגננת של הנכד

עדי קול. "כשלמדתי באוניברסיטה
כולם נראו לי אותו דבר. אותי עניין
לדעת איפה האנשים האחרים"

צילום: ספיר סיוון

גם אתם יכולים להשפיע על תוכנית הלימודים. שיעור ב'אוניברסיטה בעמ'.

המקימה וזו שמנהלת בפועל את תוכנית 'אוניברסיטה בעמ'. לפני שבוע חזי היא קיבלה על פעילותה את פרס יו"ד הכנסת. "ד"ר קול, צעירה ונמרצת", נימקה ועדת הפרס את בחירתה, "בחרה לוותר על קריירה אקדמית בתחום המשפט, ולהשקיע את כל כישוריה כדי להוביל שינוי משמעותי בחברה הישראלית".

הכול התחיל לפני 15 שנה כשקול התיישבה לראשונה על ספסלי האקדמיה בפקולטה למשפטים של האוניברסיטה העברית בירושלים. "באתי עם הרבה שאלות ותהיות ללימודי המשפטים. הגעתי לשם בעקבות אחתי הגדולה שלמדה שם שנה ועזבה, ולא כל כך היה לי ברור מה אני עושה שם. רוב האנשים שלמדו איתי אז היו אנשים שידעו מגיל אפס שהם יהיו באוניברסיטה ואחר כך עורכי דין, וכולם נראו לי אותו דבר. אותי עניין לדעת איפה האנשים האחרים, ולמה הם לא מגיעים לאוניברסיטה".

קול, שמהר מאוד השתעממה מדיני החוזים והתאגידים, החלה לחפש עשייה חברתית שתאגד אותה ואולי גם תיתן מענה לשאלותיה. היא נתקלה במודעה על משלחת סטודנטים לארצות הברית שתסייד בפקולטות למשפטים בעלות אוריינטציה חברתית כדי לעודד הקמת מסגרות דומות בארץ. "לא היה לי ניסיון משמעותי בעשייה חברתית כי לא הייתי בתנועת נוער ובמועצת תלמידים. ובכל זאת ישבתי וכתבתי מניפסט המתאר אוניברסיטה פתוחה ונגישה, שבה כולם צריכים לדעת את הדברים השימושיים שאנחנו לומדים, ולהפתעתי התקבלתי".

כשחזרה עם המשלחת לארץ, לאחר שלושה שבועות, החליטה קול שהיא מקימה תוכנית חברתית במסגרת הפקולטה שלה – תוכנית שקיימת עד היום: 'מרכז ברירה'. 'המטרה הייתה להראות לסטודנטים שיש ברירה אחרת. לכל אחד מאיתנו יש שעותיים פנויות בשבוע

"האוניברסיטה אמנם נמצאת במרחק נגיעה, אבל היא לא נגישה. הייתי צריכה לבוא מת'אביב כדי לפתוח להם את השער. אישה אחת אמרה לי, 'הייתי רק פעם אחת באוניברסיטה, ביום של החתונה שלי. באתי להצטלם שם, כי יש דשא ונחל'"

ולכל אחד יש משהו שמעניין אותו וקבוצת אוכלוסייה שקרובה ללבו, וכך התחלנו להעניק סיוע משפטי חינם בשכונות בירושלים".

ברק בעיניים

העשייה במסגרת 'ברירה' הובילה את קול לתחנה הבאה; היא הגיעה למסקנה שהידע המשפטי השימושי שאנשים רבים זקוקים לו אינו מסובך ומורכב, ובשביל לדעת אותו לא מוכרחים לחבוש את ספסלי האוניברסיטה. "דיני חוזים בתמצות זה הבטחת – תקיים, ודיני נזקים זה גרמת נזק – תשלם". רק שעשו מזה משהו מאוד מסובך כדי שיהיה תואר במשפטים. קול החליטה לבנות תוכנית ללימודי משפטים עבור נוער שהסתבך עם החוק. "גיליתי שהנערים הללו לא יודעים לאיזו מערכת הם נקלעו, והשבתי שקורס כזה עשוי להעניק להם כוח וביטחון שיעזרו להם לחזור למוטב". במשך קיץ שלם היא ישבה ובנתה קורס במשפטים לנוער באוריינטציה שיקומית; עם הקורס המוכן היא הלכה לשופט נוער בירושלים ושכנעה אותו לשלוח נערים לעבור את הקורס בצו בית משפט – במקום לבצע עבודות שירות. השופט השתכנע, ומשם היא המשיכה לדיקן הפקולטה למשפטים באוניברסיטה העברית, פרופסור אוריאל פרוקצ'יה. "היה צורך בחדר באוניברסיטה ובכסף, והייתי אז רק בשנה השנייה ללימודי המשפטים. הצעתי לפרוקצ'יה שאלמד את הסטודנטים למשפטים של השנה הראשונה, ובמסגרת אותו הקורס הם בתורם ילמדו משפטים את הנוער העברייני. הוא לא הבין מאיפה נפלתי עליו, אבל אמר לי: 'יש לך כזה ברק בעיניים, אז אני נותן לך'. זה היה אז תקדים מטורף, להעניק נקודות אקדמיות לקורס כזה עם עבודה מעשית".

מכיוון שקול הייתה צעירה מדי כדי להיחשב למרצה, היא צירפה אליה עורך דין והעבירה יחד איתו את הקורס. את הכסף לתוכנית גייסה מידידים של האוניברסיטה העברית אותם פגשה כשביקרה את אחותה בניו יורק. לאחר שהביקה אותם בהתלהבות, הוציא אחד מהם פנקס שיקים ורשם לה המחאה על סך 25 אלף דולר. אחרי שהשיגה אישור מהאוניברסיטה ומשאבים, נותר לה רק לגייס את הנערים. "חלק מהנערים הגיעו דרך צו בית משפט, וחלק גייסתי כשהסתובבתי על טוסטוס בלילות בשכונות הירושלמיות". התוכנית החדשה שנקראה 'משפט רחוב', החלה בשנתה הראשונה עם שלושים תלמידים והיא פועלת עד היום בהצלחה רבה עם מאות נערים. במסגרת התוכנית הם לומדים על זכויות וחובות בעבודה ובמשפחה, עוברים סדנה של מרכזי הסיוע לנפגעות תקיפה מינית כחלק משיעור על הטרדה מינית, מסיירים בבית המשפט העליון ובכנסת, לומדים על המשטרה ונפגשים עם שוטר. "המסגרת הוכחה כמסגרת שיקומית מאוד משמעותית", טוענת קול, "מעל תשעים אחוזים מהנערים שהשתתפו בה לא נעצרו שוב, לפחות עד שהגיעו לגיל 18".

גם ההצלחה של 'משפט רחוב' לא הספיקה למזג האנרגטי של קול; היא, שעד אז עבדה עם ילדים ואף ריכזה את השדולה לשלום הילד בכנסת, כבר החלה לחשוב על הפרויקט הבא בסוף השנה הראשונה לתוכנית. "בטקס הסיום קיימנו משפט מבויים בהשתתפות שופטי נוער ומרצים מהפקולטה, ולטקס הגיעו גם המשפחות של הנערים. בראשית הערב ההורים באו ושאלו אותי בשביל מה צריך את האוניברסיטה הזאת, אבל בסוף הם בידרו אצלי אם גם הם יכולים ללמוד שם משהו. אז החלטתי שבשלב מסוים אבנה תוכנית ללימודים לא רק לנוער, ולא רק בתחום המשפטים – כזאת שתגרום לאוניברסיטה להיות חלק מהעם, ולא מגרל שן כמו שהיא".

קול, שהייתה אז רק בשנת הלימודים השלישית שלה, נאלצה להמתין מעט עם הגשמת החלום החדש לטובת המשך לימודיה. היא קיבלה מלגה ללימודי תואר שני באוניברסיטת 'קולומביה', ותוך כדי לימודיה שם קיבלה מלגה נוספת ללימודי הדוקטורט. "היה לא קל להיות שם ארבע שנים; בארץ הספקתי בזמן לימודי לתואר ראשון לרכו את השדולה לשלום הילד בכנסת ולהיות פעילה חברתית, ושם פתאום הייתי צריכה ללמוד. בהתחלה התנדבתי קצת בהארלם, אבל אז החלטתי שהלב שלי הוא בארץ והתרכזתי בלימודים".

במרץ 2005 חזרה ארצה כדוקטור טרייה למשפטים, ואז הייתה לקול כבר תוכנית מסודרת להקמת 'אוניברסיטה בעמ'. הרעיון היה פשוט: קול החליטה להקים מעין אוניברסיטה שבה מרצים בה הם סטודנטים לתואר ראשון, ואילו התלמידים הם מבוגרים ונוער חסרי השכלה משכבות אוכלוסייה מוחלשות. "הסתכלתי על הקמפוס של האוניברסיטה והגעתי למסקנה שמקום לקיים בו את הלימודים לא חסר. יש מלא בניינים, ובשעות הערב רוב הכיתות ריקות. גם מורים לא חסר – יש המון סטודנטים לתואר ראשון. הם צעירים, עדיין אידיאליסטים, יש להם

מוטיבציה והם מחוברים לקרקע".

למה דווקא סטודנטים ולא מרצים?

"נפגשתי בהתחלה עם מרצים למנהל עסקים ושאלתי אותם: 'אם אני מביאה לכם קבוצה של נשים נפגעות אלימות, מה הייתם מלמדים אותן?' אז אחד ענה לי שבלי משוואות מתמטיות אי אפשר להתחיל. המרצים מקובעים על מה שהם מלמדים, השפה שלהם גבוהה ומנכרת, והם לא חושבים שאפשר ללמד כל אחד. אני מאמינה שאפשר ללמד כל אחד כל דבר. סטודנטים עוד יכולים להשתכנע בכך, וגם להבדיל בין עיקר ותפל. הם מסוגלים להוציא את הדברים הלא שימושיים ולזרוק אותם, וללמד רק את מה שצריך".

לאוניברסיטה העברית שבה למדה לקח זמן להגיב לתוכנית, אבל היא לא המתנה ופנתה מיד לאוניברסיטת תל-אביב. "במידה מסוימת רציתי דווקא את אוניברסיטת תל-אביב – כי היא יותר אליטיסטית וצפונית. כשהגעתי לפרופסור אריאל פורת, הדיקן למשפטים באוניברסיטת תל-אביב, הוא חשב שבאתי כמו כל הדוקטורים הצעירים לבקש משרה באוניברסיטה, והיה מאוד מופתע כשבאתי עם האג'נדה הזאת. הוא התלהב מהרעיון והעביר אותי לרקטור, ומשם הגעתי לנשיא האוניברסיטה. אחר כך הגענו לדב לאוטמן, יו"ד הוועד המנהל של האוניברסיטה, והוא גייס עבור התוכנית סכום כסף ראשוני. מההתחלה היה ברור לי שההר צריך לבוא למוחמד, או במילים אחרות – שחייבים לראווג להסעות ולאוכל לתלמידים שיבואו".

הרווחה בלעה את הכובע

בסוף יולי 2005 היו לקול אישור, אכסניה וכסף התחלתי לביצוע הפרויקט, אבל עדיין לא היו לה תלמידים. "חיפשתי כאלו שתמיד אמרו להם שהם לא מסוגלים, שפלטו אותם מבתי הספר ואמרו להם: 'אתם לאוניברסיטה לא תגיעו'. רציתי אנשים שיש להם תחושת פספוס ותסכול, רצון ושאפות; עם משהו בכטן – אבל זה לא משהו שרואים בפנים". ניסיון הגיוס הראשוני של קול היה מעט פתטי. היא נסעה לנתניה ולבתיים, הסתובבה ברחובות עם מגאפון והסבירה לעוברים ושבים שהיא דוקטור למשפטים שמציעה קורסים באוניברסיטה לכל מי שמעוניין ללמוד. "אחרי חצי שעה מישהו עצר אותי ואמר לי שזה יגמר או במשטרה או בבית משוגעים. חזרתי הביתה מתוסכלת, והבנתי שכך לא אמצא תלמידים".

הרעיון הבא של קול היה להיעזר ברשויות הרווחה. "פתחתי ספר טלפונים ובחרתי באקראי באורי-הודה. התקשרתי שם ליחידה לטיפול בהתמכרויות, ואחר כך יצרתי קשר עם מרכז לנשים נפגעות אלימות בבתיים ובחדרה. "חשבתי שיקפצו עליי בשמחה, אבל זה לא היה פשוט. כשהצעתי לעוברים הסוציאליים שהמטופלים שלהם יבואו ללמוד באוניברסיטה, הם כמעט נחנקו וחשבו שאני עוברת עליהם. הקדשתי את כל אותו הקיץ לשכנע אותם לראות את המטופלים שלהם כתלמידים פוטנציאליים. ביקשתי מהם שיפגישו אותי עם מטופלים שיש להם רקע של התמדה, שנמצאים בשלב של בשלות ושמהפשים יותר ממה שיש להם".

בחרת ללכת לקצוות למרות שיש הרבה אנשים במצב טוב יותר בחיים שהיו יכולים להתאים לתוכנית.

צילום: באדיבות דוברות הכנסת

"בחרה להשקיע את כישוריה כדי להוביל שינוי בחברה הישראלית". קול מקבלת את פרס יו"ר הכנסת

ביכולת של ילדיהם ללמוד באוניברסיטה, ובאחת המסגרות בתוכנית, המכונה 'משפחה לומדת', לומדים הורים וילדיהם בכיתות מקבילות ונפגשים אחת לחודש לשיעור משותף. "המסגרת הזאת יצרה הסתכלות אחרת של ההורים על הילדים ושל הילדים על הוריהם, והביאה להערכה הדדית", מספרת קול.

בקורס המבוא למשפט של 'אוניברסיטה בעם', התלמידים לומדים על רשויות המדינה, כיצד להתמודד מולן, ועל הזכויות והחובות שלהם כאזרחים. בקורס המבוא לרפואה הם לומדים על רפואה מונעת, על תזונה נכונה, וכן על גילוי מוקדם וטיפול במחלות שונות ונפוצות. בקורס המבוא למנהל עסקים הם לומדים להכיר את מנגנוני השוק ואת מרכיבי המשק הישראלי, הבנקים ועבודתם, צרכנות נבונה, תקציב משפחתי ועוד. הידע הזה לא ניתן לאוכלוסיות אלה על ידי אף גורם אחר בישראל. "הציניקנים שואלים אותי למה לא ללמד אותם שימושי מחשב, קריאה, כתיבה ואנגלית. אבל לדעתי בשביל זה הם לא היו באים, כי את זה הם כבר ניסו בעבר. אני טוענת שמה שאנחנו מלמדים אותם, יותר פותח להם את התיאבון".

והתיאבון אכן מתעורר. בוגרים של התוכנית כבר ניגשו אל קול והתעניינו בלימודים אקדמיים של ממש: "בהתחלה זה קצת הבהיל אותי, כי אני יודעת איוו קפיצה זו מכיתה של 25 תלמידים ומרצה שהוא ילד נחמד שמלמד את החומר הכי מעניין שבחרו לך, לתוך כיתה ענקית באוניברסיטה. לא ידעתי איך לאכול את זה, אבל אז אנשים מהמרכז האוניברסיטאי באריאל הציעו לי תוכנית שבה עשרה בוגרים שלנו מעל גיל שלושים יתקבלו ללימודים בלי תעודת בגרות וכלי פסיכומטרי - רק על סמך זה שהם למדו ב'אוניברסיטה בעם'. היום, לאחר ארבע שנים, לומדים שם מעל שלושים איש לביי איי כללי במדעי החברה והרוח. על פי התוכנית שבנו להם, אם הם ישיגו 23 נקודות אקדמיות בממוצע של 75 ומעלה, יוכלו להפוך להיות תלמידים מן המניין. השנה כבר הייתה לי שם תלמידה 'מצטיינת נשיא' ותלמידה 'מצטיינת דיקן'. חלקם כבר עברו מהבי.איי הכללי לתארים אחרים, ובשנה הבאה מישוי אמורה לסיים תואר. הם כמוזן לא לומדים בקצב הרגיל של סטודנטים - מדובר בדרך כלל באמהות לילדים, והן לומדות לאטילאט".

קול גדלה במושב רמת-השבים ליד כפר-סבא, לאב טיים ולאם אחות. על ילדותה ונערותה היא לא רוצה להרחיב, אבל היא רומזת שגם אם לפי הנתונים היא גדלה בבית טוב, לא היו לה חיים פשוטים. היום היא נשואה באושר לסטודנט לרפואה שהכירה כשהיה מרדך אצלה ב'אוניברסיטה בעם'. "אוניברסיטה בעם זה עסק משפחתי", צוחקת קול ומספרת שאחיה הצעיר עובר כאחד הרכיבים של התוכנית באוניברסיטה בבאר-שבע. היעד הבא של קול הוא הקמת סניף של 'אוניברסיטה בעם' גם בירושלים ובחיפה. "העיקרון הוא מאוד פשוט. גם במקומות אחרים יש אוכלוסייה, יש בניינים, ויש סטודנטים. לכן אין סיבה שזה לא יעבוד בכל אוניברסיטה".

תגובות: dyokan@makorishon.co.il

התוכנית, עברו מסטאז' בתחום המסחרי לתחום המשפחה, וחלק גם פנו להוראה. כולם נשארים איתנו בקשר, ואנחנו ממש סוג של משפחה".

ארבעים סטודנטים מלמדים היום אלף תלמידים במסגרת 'אוניברסיטה בעם' הפועלת באוניברסיטת תל-אביב בשבע שנים האחרונות, ועוד עשרים סטודנטים מלמדים 500 תלמידים בשלושה שפתחה קול לפני שנה באוניברסיטת בן-גוריון בבאר-שבע. "כשפתחתי את השלוחה בבאר-שבע חשבתי בהתחלה שזה יהיה אותו דבר, אבל למדתי שזה מאוד שונה. זה לא כמו להקים עוד סניף של רשת ב'פיצה האט'. האוניברסיטה בבאר-שבע אחרת, וההתנפלות מצד התלמידים הייתה גדולה יותר". זה מעניין כי לבאורה בבאר-שבע האוניברסיטה דווקא נחשבת למעורבת חברתית, והיא גם צמודה לשכונה ד'.
"האוניברסיטה אמנם נמצאת במרחק נגיעה, אבל היא לא נגישה. זה משאב שקיים כאן אבל מנותק מהתושבים ורחוק מהם שנות אור. אנשים בשכונה ד' אמרו לי שהם לא היו אף פעם בתוך האוניברסיטה, ואני הייתי צריכה לבוא מתל-אביב כדי לפתוח להם את השער - לחדש להם שמותר להיכנס. אישה אחת אמרה לי, 'הייתי רק פעם אחת באוניברסיטה, ביום של החתונה שלי. באתי להצטלם שם, כי יש דשא ונחל'. במקביל, גם הסטודנטים שלומדים וגרים בבאר-שבע באים ונוסעים. הם נמצאים במשולש רחובות מסרים, ולא באמת פוגשים את באר-שבע".

המפגש בין התושבים שלא סיימו את התיכון לבין האקדמיה המנוכרת לא היה טבעי. "בשעות הערב מתקיימים באוניברסיטה קורסי לימודי המשך לרופאים. בחדר האוכל יש להם דוכן משלהם, ולתלמידים שלנו דוכן משלהם. אני זוכרת את התגובות הראשונות שקיבלתי; אמרו לי, 'מה זה כנס מוכרי הידקות שאת עושה פה?' בחלק מהמקומות, מספר הטלפון הראשון שמתקשרים אליו כשקורה משהו רע הוא זה שלי. כשנגנב בקיץ מחשב נייד, מיד מתקשרים אליי ואומרים: 'תלמידים שלך היו פה השבוע'. אמנם בשנה הראשונה מישו באמת זרק נפץ על השומר בשער, והיה גם תלמיד אחד שכשביקשנו ממנו לעבור קבוצה הוא זרק כוסות מלאות קפה על הקירות, אבל עכשיו כבר אין מקרים כאלו. אחרי שבע שנים האוניברסיטה למדה להכיל את האנשים שלנו. צריך לזכור שמקצים לנו ארבעים חדרים בשבוע בתל-אביב ועשרים בבאר-שבע. זה לא פשוט, וזו אמירה משמעותית - פותחים לנו את השערים. גם העובדה שהאוניברסיטה הכירה בתוכנית כקורס אקדמאי ולא כמלגה היא אמירה חשובה".

מצטיינת דיקן

'אוניברסיטה בעם' מעניקה לתלמידה ידע חיוני ובסיסי בתחומי המשפט, הרפואה, הכלכלה, פסיכולוגיה, תקשורת ועוד, אבל היא בעיקר מבקשת להחזיר לתלמידים את הסקרנות והרוחות הלימוד, להעניק להם את הרצון והכלים להמשיך ללמוד ולהתפתח. מחקר סטטיסטי שליווה את התוכנית במשך שלוש שנים הוכיח באופן מובהק שהיא מצליחה לשפר את הדימוי העצמי של התלמידים וליצור אצלם תחושת מסוגלות. הלימודים חיזקו את האמונה של המבוגרים

"זה נכון שהיה פה גם שיקול פרקטי; שהאוכלוסיות הללו נמצאות בטיפול, ויותר קל להגיע אליהן. אבל אחרי שבע שנים אני יכולה לומר שאלו האנשים שאני רוצה להגיע אליהם, ואגב - הם לא תמיד קצה. אמנם רוב התלמידים שלי מטופלי רוחה, אבל הם אנשים עובדים". גם אחרי שהצליחה להגיע לתלמידים, קול עדיין נדרשה לשכנע אותם בכנות כוונותיה. "למפגש הראשון הגיעו עשרים איש. נעמדתי מולם, דוקטור למשפטים שנראית שונה מהם, ואז החלו השאלות. 'מה יוצא לך מזה, מה הקטע פה?' ואחר כך - 'מה יוצא לנו מזה?' אמרתי להם שחשוב לי שהם יהיו באוניברסיטה, שגם להם יהיה שם ייצוג. הסברתי להם שבתוכנית הזאת הם יקבלו ידע משמעותי וכלים פרקטיים לחיים, ושבעזרתה יוכלו לגלות שגם הם יכולים. כנראה שדיברתי בגובה העיניים, כי זה קנה אותם".

העובדים הסוציאליים המפוכחים שאלו את קול עם כמה תלמידים היא רוצה לסיים את השנה הראשונה, ואמרו לה שתיקח בחשבון שחמישים אחוז יעזבו. בפועל, התוכנית התחילה עם מאתיים תלמידים וסיימה את השנה עם 184. "ברשויות הרווחה בלעו את הכובע", מחייכת קול.

על פי קול, הסדר של התוכנית הוא שיטת לימוד באמצעות דיאלוג בין שווים. "אנחנו משרדים להם שהם יכולים להשפיע על תוכנית הלימודים שהם משתתפים בה, ושיש להם המון מה ללמד את המורים מניסיון החיים שלהם. אנחנו עושים שימוש נרחב בהפעלות סרטים

"הידע המשפטי השימושי הוא פשוט מאוד: דיני חוזים בתמצות זה הבטחת - תקיים, ודיני נזקים זה גרמת נזק - תשלם". רק שבאקדמיה עשו מזה משהו מאוד מסובך כדי שיהיה תואר במשפטים

ובדיונים. יש לנו תלמידים שלא יודעים לכתוב, ואנחנו לומדים איתם בעל פה. הם מקבלים הכול: חומר מסוכם, קלסר, מחברת, עט וכרטיס סטודנט של ידידי אגורת הסטודנטים. הדרישה היחידה שלנו היא מחויבות; יש 22 מפגשים בשנה ומותר להם להחסי רק ארבעה. אם היום 85 אחוזים מסיימים את השנה הראשונה, זה אומר שכל אחד מהמסיימים עמד בדרישות".

בשנה הראשונה הלימודים היו חינם אין כסף. מהשנה השנייה החלה קול לגבות מאתיים שקלים מכל תלמיד, המוגדרים על ידה כ"דמי רצינות". "התחלנו לבקש כסף כי 'ארוחות חינם' זה לא טוב, אבל העלות האמיתית של כל תלמיד היא אלפיים שקלים ולא מאתיים. היום אני דורשת עוד מאתיים שקלים על כל תלמיד מרשויות הרווחה. את כל שאר המימון אני צריכה לגייס לבד".

מה מביא את הסטודנטים ללמוד בתוכנית בהתנדבות? "לסטודנטים זה נחשב לקורס אקדמי, קורס בחירה כללי במשפטים - שאותו אני מעבירה להם - וההוראה שלהם היא העבודה המעשית בקורס. אני מחפשת סטודנטים עם יכולות הדרכה ומעורבות חברתית. במשך חודש וחצי הם רק מכינים את עצמם לתוכנית, עושים היכרות עם האוכלוסייה ונפגשים עם עובדות סוציאליות של מטופלים שהם עומדים ללמד. רק אז הם יושבים ובונים תוכנית לימודים בכל שנה מחדש; אין לנו ספר לימודים קבוע, כי אם יהיה לנו ספר לימודים, יקרה כמו באוניברסיטה כשמגיע מרצה שמלמד אותו קורס כבר עשרים שנה. קורסים כאלה מועברים בצורה משעממת, בלי שום ברק בעיניים, ואני לא מוכנה שזה יקרה".

קרוב אבל רחוק

הסטודנטים שמלמדים ב'אוניברסיטה בעם' עובדים קשה, אבל קול חושבת שהם מרוויחים המון. "הסטודנט הממוצע לא פגש מעורו במטופלי רוחה, וכאן זה לא סתם מפגש. הם מדברים ומקיימים דיאלוגים, גולשים עם התלמידים לשיחות על החיים ומגלים שיש להם הרבה מה ללמוד מהתלמידים על הדרך האמציעה שהם עשו. יש סטודנטים שעשו שינוי משמעותי בחייהם בעקבות